

УДК 373.1(44)

Н. В. КАМОЗІНА (викладач),
«ДВНЗ» Донецький національний технічний університет

САМОВРЯДУВАННЯ ЛІЦЕЮ САМОУПРАВЛІННЯ ПАРИЖУ

У статті розглянуто напрями й засоби управління ліцеєм на основі самоврядування. Автор вивчає причини, що призвели до необхідності пошуку рішень для створення навчальних закладів подібного типу та аналізує особливості управління на прикладі функціонування Ліцею самоуправління міста Парижу.

У статті розглянуто положення щодо забезпечення управління, основні положення організації та специфіку ліцею у системі освіти Франції. Також викладаються принципи дослідників щодо необхідності пошуку нових способів управління навчальними закладами, спрямованими на успішність учнів.

Ключові слова: управління навчальним закладом, система освіти Франції, державно-громадське управління.

Постановка проблеми. Науковці Франції в області педагогіки дуже занепокоєні станом почуттів учнів, які вони називають навіть стражданням у школі. Але є педагогіки, які довели свою успішність у роботі з учнями у «труднощях» і їх здатність до ефективної праці і стійкості у процесі навчання. Пошук рішення призвів до створення навчальних закладів з управлінням, відмінним від традиційного.

Аналіз наукових досліджень свідчить про наявність значної кількості праць французьких авторів, що вивчають цю проблему. Так Беатріс Мабилон-Бонфис (Mabilon-Bonfils) професор, Університету Сержі-Понтуаза, досліджує емоційний стан учнів, суб'єктивне відчуття у ситуаціях, пов'язаних із утворенням відносин з вчителями або адміністрацією, почуттям невдачі, несправедливості, сорому. Науковець зауважує, що суспільство змінюється, вимагаючи змін школи, і сенс навчання змінився для багатьох. І саме «неочікувана» педагогіка може допомогти у вирішенні багатьох проблем. [1, с.333]

В дисертаційному дослідженні Марі-Лор Війо «Відмінні школи» теж говорить про кризу в школі та коледжі, кризу суспільства, кризу цінностей, демократії. Вона пише, що збільшується число учнів, які не в змозі досягти успіху в школі, яким не подобається ходити до школи, які там не працюють, і це робить їхнє життя важким. Насильство збільшується. Страждання вчителів та учнів також. [2, с.15]

Школи з управлінням, відмінним від традиційного, були предметом дослідження деяких науковців. Але ця тема довгий час не привертала увагу ні Міністерства освіти, ні (або дуже мало) дослідників.

У статті розглядаємо особливості управління закладами французької системи освіти, яким було надано право на самоуправління. Вперше робимо спробу представити його як державно-громадське. Для нашого дослідження важливим є вивчити нормативні документи та визначити модель управління такими навчальними закладами.

Метою статті є опис і аналіз реформаційного досвіду Ліцею самоврядування Парижу в галузі управління навчальним закладом, що відрізняються від традиційних, залучення до освітніх справ учнів на партнерських засадах.

Перед автором статті поставили такі **завдання**:

- 1) визначити особливості організації управління у ліцеях самоуправління;
- 2) показати державно-громадське управління такого виду навчальних закладів.

Так звані "нові" педагогіки, - вони існують вже протягом століття – спрямовані на активність і співробітництво між вчителями та учнями. Відомі педагоги Френе (Freinet), Монтессорі (Montessori), Decroly, Корчак (Korczak), Урі (Oury) та інші доводять, що шкільна система не в змозі зробити достатньо для дітей, які не можуть вжитися в систему освіти на основі таких цінностей як: індивідуалізм і конкуренція (рейтинги, оцінки, змагання «переможців» і "невдах"), а не самостійність та ініціативи. Тому виникла необхідність таких напрямків педагогіки, що були б спрямовані на формування відповідальних громадян, здатних самостійно мислити, брати на себе ініціативу і впроваджувати спільні проекти. І, вже конкретні педагоги з особистою ініціативою, на своєму прикладі доводять, що існують конструктивні рішення, можливість отримати знання.

У Франції існують десятки шкіл, які працюють за таким принципом, їх було більше, ніж сто у двадцятому столітті. Ці школи мало відомі, а прикладом може стати досвід управління Паризьким ліцеєм самоуправління.

Управління здійснюється учнями та членами педагогічної команди на засадах спільного управління. Учні приймають участь у обговоренні питань та прийнятті рішень, навчаються бути автономними та відповідальними. Кожен учень є членом команди.

Двері ліцею були відкриті у вересні 1982 року під егідою Міністерства національної освіти Саварі. Це була група викладачів і учнів, що зібралися навколо Жана Леві, тодішнього директора, щоб здійснити проект самоврядування, натхненний дослідженнями практиків і теоретиків нової педагогіки: П'яже (Piaget), Дьюї Dewey, Neill Селестена Френе (Célestin Freinet) та різних освітніх рухів. [6.ст.1]

Проблеми в різних областях (соціальної, економічної, освітньої), підкреслюють необхідність працювати з молоддю, надаючи простір свободи, що дозволяє знайти свій шлях і мати можливість робити вибір, взяти під контроль своє життя. Це вимагає часу, терпіння і ряду заходів, які дозволять кожному продемонструвати свої навички і таланти і тим самим підірвати пророцтва, щодо нездатності школи працювати з дітьми, що не вписуються в загальні рамки традиційної системи освіти. Так, відсоток учнів, що з успішністю здали свій екзамен бакалавра не дуже великий(близька 25%) [4, ст.1], але такі ліцеї дають шанс , по-перше,продовжити навчання в школі, а не жити за законами вулиці, наближаючись до правопорушень,по-друге,школа дає таки шанс отримати документ про отримання середньої освіти і продовжити навчання.

Освітня команда ліцею зустрічається раз на тиждень. або на Генеральній Асамблеї (assemblée générale - A.G), або у Базових групах (groupes de base -G.B.). БГ розбиваються на вісім груп, які збираються раз на тиждень, протягом близько 1 години 30 хвилин. [7.ст.1]

Генеральні збори з управління (РГУ) - Réunion Générale de Gestion (R.G.G.)

Складаються з двох представників учнів, обраних від кожної базової групи та двох делегатів від педагогів. Вона збирається один раз на тиждень протягом двох годин.

Тут централізується інформація, що надається Базовими групами, Комісіями та Зборами команди, потім розповсюджується по різних інстанціям, організується голосування та скликання генеральної асамблеї. Збори працюють регулярно. На них організуються голосування в Базових групах, рахування та оприлюднення результатів. На збори запрошують батьків, що співпрацюють з приймальною комісією. Кожен член або група можуть відвідати збори з будь якого приводу, якщо це може корисним для навчального закладу. Збори можуть відбуватися разом з засіданням Генеральної асамблеї, якщо питання, що розглядається, є важливим для обговорення, члени ліцею можуть бути присутніми за проханням.

Це не є уряд. Їхньою задачею є інформувати про обговорення, що тривають, про прийняті рішення. Рішення зборів затверджуються Генеральною асамблеєю, об'єднаною з Базовими групами. Рішення зборів приймаються більшістю голосів. Кожен делегат має один голос. Кворум складається з 45%членів шкільного товариства. Збори не приймають глобальні рішення щодо існування ліцею, не можуть змінювати головні принципи навчального закладу.

Існує 8 Базових груп (Groupes de Base (GB), що складаються з 3 викладачів та 30 учнів. Члени команди зустрічаються в Базових групах з учнями опікунами котрих вони є. Будь-який член ліцею повинен бути членом Базової групи. БГ призначають двох делегатів серед своїх членів Генеральних зборів з управління (РГУ), оновлюється на кожному етапі. Кожен делегат несе відповідальність у Базових групах. Багато, щоб кожна БГ мала принаймні одного представника в кожній комісії, що не завжди так.

БГ є місцем для дискусій та обміну думками, вона самостійно організовує дебати. Делегати, представники інших установ, інформують про їхню роботу, пропозиції для обговорення та рішення.

У БГ, після обміну інформацією і обговорення, голосується бюджет і реєстрування нових учнів і взагалі будь-яка пропозиція, представлена на у голосування, виключаючи сфери, призначені для викладацького складу. Будь-який член або вся група, що складається з членів ліцею може запропонувати РЗУ дебати і голосування по будь-яким іншим питанням, які вважаються доцільними. РЗУ організують голосування у БГ, збирають і публікують результати. Рішення приймається простою більшістю голосів. Одна людина - один голос. Кворум складає 45% від зареєстрованих виборців. Будь-яке рішення поза цієї процедури може бути оскаржене після розгляду РЗУ, а потім розглянути БГ в останній інстанції. Кожна БГ підтримує побутову частину ліцею.

Комісії є змішаними, складаються з викладачів та учнів. Вони зустрічаються протягом 2 годин один раз на тиждень. Вони конкретно відповідають за "технічні" аспекти функціонування,

забезпечують "життєдіяльність". Комісії дев'ять: адміністративна; бюджетна; з оцінювання; технічного обслуговування; зовнішніх зв'язків; бібліотечна; з наглядності; з інформатики; з забезпечення харчуванням у кафетерію). [8.ст.1]

Вчитель має прагнути допомогти функціонуванню ліцею. Учитель не є просто викладач свого предмету, він повинен виконувати зазначені нижче завдання:

- він має приймати участь у формуванні креативності та навичок управління, працювати як з групою, так і з окремим учнем;

- кожен учень обирає наставника серед членів педагогічної команди. Організація зустрічей є їхньою спільною відповідальністю. Наставник може допомогти їм краще зрозуміти і засвоїти особливості організації навчального закладу та його ресурсів. Наставництво відіграє важливу роль в інтеграції нових учнів;

- організація всієї команди розподіляються за різними аспектами управління (комітети, базові групи...) відповідно до потреб і виборів команди, і принаймні на один рік. Всі завдання щодо управління відкриті для тих, хто бажає у них взяти участь, прагне до взаємодії. Присутність вчителів на Генеральній асамблеї є дуже важливою. На зборах обирають двох делегатів для ГЗУ(RGG) (який збирається кожен ранок четверга);

- викладач має прагнути розвитку навчального закладу. виступати з питаннями і пропозиціями щодо написання та прийняття Проекту навчального закладу, його форм і змісту. Кожен вчитель бере до уваги особливі труднощі, пов'язані з роботою в цій школі, перш ніж стати членом команди. Від кожного члена команди очікується прояв ініціативи, знання своїх обов'язків. Зокрема, школа відкрита для встановлення контактів із фахівцями, художниками, представниками виробництв, іншими партнерами, організація цієї роботи також входить до обов'язків вчителя, щоб збагатити коло інтересів і можливих реалізацій.

Робота вчителя – у виконанні освітньої місії і виховної. Відносини з учнями вимагають гнучкості, високого рівня доступності, вміння слухати і відповідати. Саме це дозволяє протягом майже 30 років функціонування Паризького ліцею самоуправління, що кожен рік вітає нових вчителів.

До розкладу на тиждень для вчителя припадає 12 годин навчального навантаження, 3 або 4 години на проект, 2 години на участь у управлінні та роботі у комісії, 2 години на роботу у Базовій групі, 2 години на участь у зборах команди, 1 година на роботу класного керівника (наставника),

2 або 3 години на семінари, діалоги, шкільні заходи. Це дає в цілому 25 годин. Цей графік не бере до уваги різні події, які можуть відбуватися в вечірній час або у вихідні дні, і деякі з яких є частиною життя школи.: вечори "кабаре", театральні п'єси, концерти, організовані у рамках проектів. конференцій.

Два-три рази на рік існує тиждень без розкладу:

- тиждень оцінювання (підсумки у групах, індивідуальні письмові завдання);
- тиждень практики (діяльність для поглиблення набутих навичок).[9.ст.1]

Генеральна Асамблея складається з усіх членів ліцею. Теми для обговорення в Генеральній Асамблеї можуть бути різними: презентація проектів, стажування, зміни в організації навчання або в адміністративних процедурах, реєстрації нових учнів. Є чотири види ГА - Генеральна Асамблея для затвердження бюджету, Генеральна Асамблея – форум для презентації проектів, Генеральна Асамблея дії для прийняття рішень, надзвичайна Генеральна Асамблея для реагування на непередбачені ситуації Рішення приймаються простою більшістю голосів. Одна людина - один голос. Кворум складає 45% від зареєстрованих виборців. Голосування відбувається таємним голосуванням на прохання принаймні одного з членів, що входять до Генеральної Асамблеї. Голосування проводиться тільки в Базових групах. Бюджетна комісія виносить на обговорення до Генеральної Асамблеї бюджет через два місяці з початку навчального року. Будь-який член ліцею має право отримати роз'яснення і запропонувати зміни. Загальні збори (Réunion Générale) скликаються за власною ініціативою або на прохання члена або групи від Генеральної Асамблеї. Будь-який член або група ліцею може звернутися з запитом про щотижневу зустріч до Базових груп для скликання Генеральної асамблеї. Якщо запит буде прийнятий, кандидати організують Генеральну Асамблею за сприянням Загальних зборів з управління. Основні зусилля були зроблені з початку навчального року 2000 – 2001, щоб активізувати роботу Генеральної Асамблеї. З цього року ГА збирається раз на місяць. Однією з основних переваг такого роду зустрічей є обмін інформацією та роз'ясненнями.

Кожна людина висловлюється перед спільнотою, коли бере слово. Базова група є простір, де можна голосувати і форум для обговорення питань, важливих для всього ліцею. Для цього необхідно пройти необхідний "ритуал" і вміти голосно говорити, щоб бути почутим. Кімната для засідання

досить велика, а правила демократії ліцею не вимагають повної тиші.

У виняткових випадках, при серйозному порушенні правил ліцею збирається **комісія з правосуддя**. Вона складається з трьох учителів і п'яти обраних учнів. Вони приймають рішення щодо покарання в залежності від порушення. Головний принцип: вирішення конфліктів шляхом обговорення. Результат діяльності, звіти регулярно публікуються. Рішення приймається голосуванням членів.

Будь-який член ліцею може звернутися до цієї комісії при проявах порушення принципів колективного життя в ліцеї, питання розглядаються, приймаються рішення про покарання, наприклад, позбавлення можливості подорожі до Великобританії разом з колективом.

Нарада педагогічної команди збирається один раз на тиждень (протягом 2 годин) на пленарному засіданні. Це місце проведення спільного загального огляду інформації, консультацій та розгляду освітніх потреб у разі необхідності. Учні за бажанням можуть бути присутніми на нарадах команди. Учні повинні погодитися покинути нараду, коли принаймні один член команди просить провести її в закритому засіданні. Діалог між учителями не обмежується цією щотижневою зустріччю. Їм доводиться багато працювати разом, особливо при підготовці анімаційних заходів.

Наставництво. Кожен вчитель повинен бути наставником близька десяти учнів. Основні функції наставництва - забезпечити індивідуальний підхід до кожного учня, його зв'язок з членами команди.

Якщо батьки хочуть отримати інформацію про їх дитину, або задати важкі питання, саме до наставника вони звертаються в першу чергу., які приходять до школи призначається наставник. Ті, хто навчається у ліцеї протягом попереднього року, самі обирають свого наставника серед вчителів, з якими вони вже працювали. Наставник зустрічається зі своїми учнями - за проханням учня, - регулярно в передбачений для цього час після засідання Базової групи.

Наставник допомагає учням ознайомитися з новою для нього системою, залучає його до роботи і допомагає в створенні навчального проекту в рамках різних запропонованих курсів. Роль наставника не обмежується навчанням, він забезпечує зв'язок з соціальними робітниками (медсестра, лікар, соціальний працівник), які надаватимуть допомогу в разі потреби. Наставник повинен допомогти учневі у виконання своїх обов'язків.

Рада з загальної координації складається з трьох членів педагогічної команди обраних на рік, у тому числі координатор. Щоб виконати цю місію, члени Ради збираються на 4 години кожного тижня, із них 2 години відводиться на засідання комісії.

Місією Ради є поліпшення загальної координації та спільної роботи: розробка порядку денного щотижневого засідання, внутрішня і зовнішня інформація, спостереження за пріоритетами, визначеними в команді.

Координатор є обраним і визнаним освітньою командою для своїх відносин з адміністративною владою (тобто з представниками державної влади). Він забезпечує співрозмову ліцею з директором школи, до якого відноситься ліцей, підтримку адміністрації на різних рівнях. Він відстежує особисті справи співробітників ліцею згідно вимог адміністрації влади. Його термін перебування на посаді розглядаються наприкінці навчального року освітньою командою. Термін повноважень в один рік може бути подовжено один раз. Координатор повинен бути доступним для кожного члена освітньої команди.

Фінансування проектів і придбання обладнання забезпечується частково бюджетом закладу, частково за рахунок учнів та самофінансування (організація концертів, ярмарок). Наприклад, транспортні витрати (оренда автобуса в Веркор, квиток на поїзд), житло (житло чи притулок), закупівля матеріалів для подорожі групи учнів (намети, рюкзаки, інше ...)

Отже, можна зробити висновок, що робота цього ліцею - практика демократичного управління в школі, яка вчить учнів приймати рішення, щодо свого навчання, вчить їх навчатися, відстоювати свої погляди, навчитися управляти конфліктами шляхом діалогу і посередництва, а не конфронтації.

Управління навчальним закладом є важливою складовою цілісної системи функціонування навчального закладу, яка забезпечує ефективність його професійної діяльності.

Система освіти повинна йти в ногу з суспільними змінами, що впливають на організацію і управління системи освіти на всіх рівнях. Демократизація і державно-громадська модель управління дозволяють не упускати з виду меншість, тобто дозволяють трохи виправити ситуацію і заохочувати більше число учнів у процес навчання.

Список використаної літератури

1. [Classement des lycées 2013](#). Lycée autogéré. Paris Ile de France. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.cirp.uqam.ca/documents%20pdf/collectifs/32_Mabilon_Bonfils_B.pdf
2. Viaud Marie-Laure Vers un bilan des expériences pédagogiques innovantes dans le second degré à l'échelle d'un établissement (1995-2001) [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.jacques-pain.fr/jacques-pain/These ML Viaud.html>
3. Viaud Marie-Laure Les collèges lycées différents, thèse [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.calameo.com/read/0001620582a38b0a16070>
4. [L'Internaute .Ville. Classement des lycées. Paris](#) Classement du Lycée autogéré à Paris en 2013. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.linternaute.com/ville/ville/lycee/23248/detail/lycee_autogere.shtml
5. [Classement des lycées 2013](#). Lycée autogéré [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.letudiant.fr/palmares/classement-lycees/fiche/lycee-autogere-1662.html>
6. Lycée autogéré de Paris. Préambule [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.l-a-p.org/spip.php?article5>
7. Lycée autogéré de Paris. Principes. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.l-a-p.org/spip.php?article20>
8. Lycée autogéré de Paris L'organisation du LAP [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.l-a-p.org/spip.php?article21>
9. Lycée autogéré de Paris L'Equipe éducative [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.l-a-p.org/spip.php?article24>

Стаття надійшла до редакції 31.03.2013

Н. В. Камозина. Организация Лицея самоуправления Парижа

В статье рассмотрены направления и средства управления лицеем на основе самоуправления. Автор изучает причины, которые привели к необходимости поиска решений для создания учебных заведений подобного типа, и анализирует особенности управления на примере функционирования Лицея самоуправления города Парижа.

В статье рассмотрены положения по обеспечению управления, основные положения организации и специфика лицея в системе образования Франции. Также излагаются принципы исследователей о необходимости поиска новых способов управления учебными заведениями, направленными на успешность учащихся.

В статье речь идет об особенностях управления учреждениями французской системы образования, которым было предоставлено право на самоуправление.

Ключевые слова: управление учебным заведением, государственно-общественное управление, система образования Франции.

N. Kamozina. Organization of the Lyceum Based on Self-Management in Paris

The article deals with the methods of controlling in the lyceum based on self-management. The author studies the reasons necessary for making decisions in order to form education institutions of such type and also analyses management features, taking into consideration the experience of the lyceum in Paris.

This article deals with management conditions, the main specifications of the lyceum in French education system. Ideas of some researchers necessary for understanding the new management ways in education institution are represented in the article.

The article focuses on the peculiarities necessary for self-management in some institutions in France. First of all we need to look into regulation acts and determine the management model of such education institutions. The education system should follow the social changes, that may influence the formation and management at all levels of education. Both democratization and public management model help to improve the current situation in education and encourage more pupils in the process of learning (training).

French scientists in the pedagogy are very concerned about students feeling which are called even suffering in school. But there is a pedagogy that have proven success in working with students in the "difficulties" and their ability to work effectively. Searching for solutions has led to the creation of education institutions which are different from the traditional. In France, there are dozens of schools that work with this principle, there were more than a hundred in the twentieth century. These schools are not very known, but like an example it could be management experience of the Lyceum in Paris with controlling which is based on self-management. Controlling is implemented by students and members of the teaching team on the basis

of self-management. Students take part in discussions and making solutions, they learn to be autonomous and responsible. Every student is a member of the team.

School management as an important part of the whole school functioning system provides the effectiveness of its professional activity. The example of the lyceum is the practice of democratic school management, that teaches pupils to make decisions, prove ideas, regulate conflicts with the help of dialogues and collaboration, but not a confrontation.

Key words: *management of education institutions, State and Public Management, french education system.*